

ПО СКОТОВЪДСТВОТО.

Въ притурката на 1. и 2. книжка „Ступанъ“ казахме каква важностъ има скотовъдството, какви ползи могатъ да са очакватъ отъ него и т. н.; а сега ще притуримъ юще, че трѣбать и *знанія*, умѣяніе въ отхранваніето и въденіето на добитъка. Но нека поразгльдаме какъ са отхранва по насъ младія добитъкъ.

Отъ отхранваніето на добитака, до като е юще младъ, зависи добрія успѣхъ и напръдваніе въ скотовъдството. Но по насъ щомъ са отеле младо теленце, тутакси хвърлятъ конопецъ на врата му, и го вържатъ на нѣкое тѣсно мѣсто, дѣто едвамъ може да са мърда. Съко добитъче, когато е здраво, иска да ходи насамъ пататъкъ, и ска да скача, да са мърда свободно, защото тѣзи условія сж нуждни, ако искаме да имаме якъ и здравъ добитъкъ.

Сѣкій ступанинъ трѣба да са е увѣрилъ отъ собстеннія си опитъ, че добитъка, когато е свободенъ, много му е по-добрѣ, отъ колкото ако цѣла година е вързанъ за яслитѣ. А отъ какво произлазя това? Отъ свободното движеніе, мърданіе насамъ пататъкъ и отъ чистія въздухъ. Защо отслабва добитъка зимно време? Не ли затова защото е цѣла зима въ затворъ?

Казахме, че младія добитъкъ не трѣба да са върже много отъ рано, и добрѣ би сторили нашитѣ ступани, ако не би вързвали младитѣ добичета баремъ до тогава, до като стапатъ на една година. Това е за говедчетата, но за коньетѣ юще повече. Кончетата трѣба да ходятъ безъ юларъ повече отъ една година; за тѣхъ трѣба да има

ограда, дѣто да могатъ свободно и по волята си да тичать и да си играять.

Трѣба да обърнемъ вниманіето на нашитѣ ступани на една важна точка — на *чистотата*, която е едно отъ най-важнитѣ условія за доброто здравіе на добитъка.

Най сѣпята сиромахкиня знае, както и най-богатата и благородна госпожа, че за да расте по-добрѣ и за да бжде по-здрaво дѣтето ѝ, трѣба да са кжи и държи чисто, — а безъ съмнѣніе ще и да прави това сѣка майка, която обича чадото си. Сжщото може да са каже и за добитъка: ако желаемъ да имаме хубавъ, якъ и здравъ добитъкъ, то трѣба, освѣнь доброто храненіе, да гльдаме да са държи и въ чистота.

И самата свиня, за която казваме, че е най-нечиста, слѣдъ като са утъркали въ нѣкоя тиня или друга нечистота, стива да търси послѣ чиста бара за да са поизміе; но чистотата за младія добитъкъ е юще и за това нужна, защото лесно са навѣжда гадъ въ него. А какво да кажемъ за чистотата на нашія добитъкъ? Влѣзни въ единъ хлѣвъ (ахъръ), и що ще видишь тамъ? Ще видишь както старія добитъкъ, тѣй и младитѣ твлетя потнѣли до колѣнъе въ лайна. Сѣкій ступанинъ трѣба самъ да пагльдва добитъка си, защото трѣба да знае, че *одно господарско око струва повече отъ двѣ слугински ржиѣ*.

Освѣнь реченнитѣ, младія добитъкъ трѣба да са храни по-добрѣ и съ по-добра храна, защото ако не са храни отъ младостъ добрѣ, то ще запусталѣе, и послѣ мжчно ще може да са поправви. Но не е доста само да имаме много храна за добитъка, а трѣба да зна-

еме и какъ да я употрѣбваме, какъ да постъпваме съ храненіето и т. н. За това има правила, опитани отъ много-годишнитѣ и дълги опити отъ хора учени и вѣщи по скотсвѣдството. Ний ще изложимъ пѣколко общи правила за отхранваніето и въденіето на домашнія ни добитѣкъ, — правила, които сѣкій ступанинъ трѣба да знае, ако желае да има полза отъ добитѣка си, какъвто и да би билъ той.

КАКВО ИМА ПО СВѢТЪТЪ.

Индийските орѣхчета и карамфилтъ, тие драгоцѣнни произвѣдения на далечна Индия, сж биде извѣстни въ Европа още тогава, когато тѣхното отечество е било още покрито подъ темната неизвѣстность. Тие мерзливии плодове сж са донасяле отъ арабските търговци и отъ мореходците въ Египетъ; а отъ тамъ сж са разнасяле отъ венецианците по сичка Европа. Разбира са, че въ онова време тие плодове сж са продавале по твърде голѣма цѣна. Когато Васко-де-Гама открилъ морскиятъ пътъ подъ южниятъ край на Африка (въ 1498 г. и когато слѣдъ нѣколко години (въ 1511 г.) португалците откриле Молуки, то тая важна търговия влѣзла въ тѣхните рѣце. Владичеството на португалците са е продължало не твърде дълго време: тие сж биле принудени да дадатъ шрвенство на холандезите. Холандезите въ твърде кратко време завладѣле почти сичкиятъ Индийски океанъ. Въ 1605 г. тие изгониле португалците изъ Амбонна; а въ 1621 г. сичките Молуки подпаднале подъ тѣхното владичество. Слѣдъ 25 години тие превзѣле и островъ Цейлонъ. И така, само холандезите сж имале право да даватъ на Европа канела, карамфилъ и индийски орѣшци. Тука сжмъ длженъ да ви кажа и това, че холандезите сж употрѣбляле своята власть свѣсѣмъ безумно. Намѣсто да залѣгнатъ за размноженіето на тие величественни растенія, тие обявиле война на природата и старале са да са ползуватъ само тие отъ нейните богатства. Тие садиле подо-

бни дървенца само на опредѣленно мѣсто, което принадлежало на холандезското правителство и което са купувало отъ различни прекупци (арендаторе). Множество холандези ходиле изъ шумаците съ брадвата въ рѣка и истрѣбляле тие невинни дървенца, чегато тѣхниятъ цѣтъ и тѣхните плодове сж заключале въ себѣ си най-страшната утрова!

И така, индийскиятъ орѣшникъ са е разсаждалъ на малките острови Вауд-Донторъ и Поло-Ау, а карамфилното дърво само на о. Амбоннъ. Твърде чѣсто холандезите ходиле по другите Молукски острови и истрѣбляле гореказанните дървета. Тая търговия ги е накарала да покоратъ и сжеждните острови. Трѣба да кажеме това, че холандезите сж са обхождале съ тамошните жители твърде безсовѣстно, проливале цѣли рѣки невинна крѣвь, имале продължителни и неуморими свирени войни и истрѣбили цѣли народи. И сичкѣто това е ставало само за туй, за да не пресадатъ тие полезни растенія на друго нѣкое мѣсто и да са не обогати другъ нѣкой народъ. А знаете ли какво казва пословицата? — „Сѣко насилие и сѣка сила иматъ свой край и свои побѣдители.“ Ако хората и да оставяле холандезите да правятъ различни злоупотрѣбленія, то дивиятъ гжабъ имъ излѣзалъ на срѣща и побѣдилъ сичките тѣхни войници, темници и топове. Тоя хвжрвати неприятель дохождалъ твърде свободно въ холандезските владенія кжсалъ отъ дърветата индийски орѣшци и носилъ ги по другите страни и на другите народности. И така, гжабѣтъ е направилъ голѣмо зло на холандезите и голѣмо добро на другите народи. Когато прочете човѣкъ пътешествіята на различни учени мъже по Молукските острови, то са чуди, какъ и на тие острови не е произлѣзло онова, щото са случилъ на о. Цейлонъ и на мисъ Добра Надѣжда!

Ако годината бивала плодородна и ако индийските орѣшци са раждале много, то за да не станатъ евтини, холандезите твърде чѣсто изгариле „изобилието.“ Французскиятъ пътешественикъ Бомаре ни разказва, че той видѣлъ какъ въ 1760 г., на 10 Юния, въ Амстердамъ изгориле е-

динъ голѣмъ купъ меризливи плодове, които биле одѣнени за 8 милиона франга. „Благовониего отъ тоя царственъ костеръ (le bûcher) надви на по-малко-приятните испарения, които са повдигатъ възъ калните кацали на холандезската столица, и рѣки отъ благовонно масло потѣкоха подъ краката на зрителите, както тѣче и сѣка кална помия,“ говори Бомаре. Правителството запрѣтило на народътъ да са навожда, за да не избави нѣкоя капка и ли да не спаси нѣкое орѣхче отъ огненниятъ истрѣбителъ. Ако въ сегашните времена и да са не случватъ подобни урбаки, но холандезите се още държатъ тая важна търговия въ своите рѣце и праватъ съ нея доволно голѣми злоупотрѣбления. Така, напримѣръ, холандезското търговско общество купува отъ васалните князове тие меризливи плодове твърде евтино (цѣната е опредѣлена отъ правителството); а продава ги тройно по-сѣжно.

Карамфилното дърво (*caruophylus aromaticus*) е отъ семейството на миртовите дървета. Продълговатите и вѣчно зелените листе на това прекрасно растение приличатъ на лаврови. Цвѣтътъ му висп като грозде при краятъ на сѣка пѣрчица и има темпочервена „чашичка“ и ален перца. Когато тие перца захванатъ да падатъ и щомъ захване да са образува плодътъ, то тоя цвѣтъ са кѣса, суши са на слънцето и продава са подъ име карамфилъ. Ако тие плоди да би биле оставени на дървото повече отъ колкото трѣба, то не биле вече за нищо и за никакво. Вжтрѣшните семена са увеличаватъ, пичичката са пуква и изъ нея излиза сичката меризма.

Трѣба да кажеме и това, че на това дървце мерше не само цвѣтътъ, но и листата. Тие иматъ и еднакавъ вкусъ. Нищо на тоя свѣтъ не може да са сравни съ оние райски градини, които сж насадени съ карамфилови дървенца. Въ тие дървенца са сжедпява сичката растителна красота. Погледайте на тѣхната гиздава височина, на тѣхниятъ хубавъ видъ, на тѣхните роскошни листе, на тѣхниятъ райски цвѣтъ, на тѣхната опияняюща маризма, съ която са напѣлва сичката атмосфера, и сжединете сичкото това заедно,

ако само желаеете да си съставите поятие за тоя рай. „Когато преминахме презъ една тѣсенина (кисура) която са намираще между двѣ бърда, говори Хамброкъ, то изведнашъ са намѣрихме въ нѣкакавъ си вжлшебенъ рай. Надѣво и надѣсно отъ нашата пѣтчка, по равниците и по склониците на бърдата бѣха послани келиме отъ карамфилови дървета. Тие зелени и гиздави пирамиди, съ своятъ като кичуръ отъ грозде цвѣтъ, сж неописанно прекрасни. Лесно-подвижните листе на тие вжлшебни дървенца са люлѣятъ отъ най-малкиятъ вѣтрецъ и прибавляватъ на райската картина нѣкаква си изжврѣдна прелестна легкота, която у поетите са нарича грация. Около тие вжлшебни полета са намира живъ стоборъ отъ тржливни агави, а надъ расителното море са люшкатъ високите корони на кокосовите, на арековите и на саговите палми. Близко до колибите на тамошните жители вжзвншава своята кичеста глава, заедно съ сичкиятъ бананъ, съ чудесната мангостана и съ множество други прекрасни плодови дървета, — шоколадното дърво, което е донесено на востокъ изъ Америка.“ Не зная други какъ, а азъ би желалъ да поживѣя въ тие райски градини баремъ нѣколко минути и да занеса въ рай или въ адъ какво-годе добро вжспомянание за нашата земя!

Карамфилтъ сждържа въ себѣ си голѣмо количество ефирно масло. Това растение е до толкова нѣжно, щото не може да расте на сѣкаде и на сѣко мѣсто. Ако то и да е насадено вече на Голѣмите-Зондски острови и въ Кохинхина, но цвѣтътъ на тие дървета нѣматъ оизи вкусъ и оная меризма, каквито има цвѣтътъ имъ на Молукските острове, дѣто това дърво расте даже и въ диво състояние. Въ сегашно време карамфилното дърво е насадено още на о. Цанцибаръ, на о. Бурбонъ, на Тринидадъ, близо до Каенна и пр., но Амборина се още остава пѣрва въ това отношение, защото нейниятъ карамфилъ е и по-добаръ, и по-изобиденъ. Тоя островъ дава ежегодно около единъ милионъ фунта (350 хилѣди оки) карамфилъ.

(Продължава са.)

КАКВО ИМА ДА РАБОТИ ЕДИНЪ СТУПАНЪ ВЪ МЪСЕЦЪ АПРИЛИЯ.

Въ този мѣсець трѣба да побързашь да довършишь онѣзи работа, която трѣбаше да извършишь въ мѣсець Мартъ, а не си сварилъ. Ако не си можилъ да сѣнешь минѣлия мѣсець, то сѣй сега, но побързай. Чисти ливадитѣ отъ дракалака и непотрѣбни трѣвулакъ, ако искашъ да расте добро сѣно на ливадитѣ ти.

Около Гергѣовъ день трѣба да са посеѣ кукуруза (мисиръ) и да са насадятъ картофлитѣ (барабой), защото, ако са посеятъ по-късно, ставатъ много по-лошави. За сѣяніето на кукуруза расправяме по-долу въ особенъ членъ. Картофлитѣ ако и да не са сѣятъ юще по насъ тѣй много, както по други страни, но защото захванахме да ги сѣемъ и ний по малко, не ще бжде излишно да споменемъ нѣщо и за тѣхъ. Земята, въ която са е накарнилъ нѣкой да сѣе картофи, трѣбало би да са оре юще есенесъ, и то дълбоко, защото картофлитѣ не могатъ да растятъ добръ гъ плитко изорана земя. Аколи не е можилъ нѣкой да преоре есенесъ нивата, въ която ще сѣе на пролѣтъ картофи, то нека я преоре сега тутакси въ началото на този мѣсець, по Гергѣовъ день да са преоре юще единъ път и въ сѣщото време да са посади.

И грахътъ са сѣе прѣзь този мѣсець, но не би било злѣ, ако би са посеялъ минѣлия мѣсець; въ този мѣсець са сѣе и лѣщата, най-добръ по Гергѣовъ день. Ленътъ и конопитѣ трѣба тѣй сѣщо въ този мѣсець да са сѣятъ. По пастъ са сѣятъ повече конопитѣ отъ колкото лена. Земята за конопи трѣба да е плодна. Колкото повече торъ хвърлишъ въ земя за конопи, толкѣзъ по

добри ставатъ. За конопи трѣба дълбоко да са оре, защото иматъ дълги корени. Ако сѣе нѣкой конопи само за семе, то трѣба да ги сѣе рѣдко; а ако иска да извади отъ тѣхъ конци, прежда, то трѣба да сѣе семето на гжето; защо рѣдко насаѣянитѣ конопи раждатъ и даватъ повече, по-хубаво и тежко семе, а гжето посеянитѣ — добри и яки конци, прежда.

Ами въ градинитѣ, въ багчитѣ, колко работа има прѣзь този мѣсець! Трѣба да са прекопаятъ и здробятъ буцитѣ на лѣхитѣ, на които ще са сѣятъ и расаждатъ зеленчуци. Бобъ, грахъ, бизеля, спанакъ и т. н. трѣба непременно да са посеятъ въ този мѣсець. Ако е времето хубаво и топло, подиръ Гергѣовъ день могатъ да са сѣятъ краставици, тикви, дини и пѣпеши; тѣ могатъ да са сѣятъ и по напредъ, но това време е много по-сигурно. Отъ динитѣ и краставицитѣ не трѣба да са посеѣ спичко семе, що има пѣшой, но да са остави половината, та ако са случи да измръзне посеяното, да са посеѣ друго.

Онѣзи вошки (дървета), които сѣ садени есенесъ или тѣзи пролѣтъ, трѣба да са поливатъ, когато е суша.

Расадътъ, който са е сѣялъ на лѣхи (расадници) въ мѣсець Февруарія, може сега вече да са расажда, защото, ако е добръ надгледванъ, до сега би могълъ до толкѣзъ да нарасте, щото да може да са расажда.

Въ този мѣсець трѣба често да са изважда добитѣка изъ хлѣва, дѣто е държанъ цѣла зима; хлѣвоветѣ трѣба колкото са може по-често да са провѣтрятъ и два пъти на день да са чистятъ.

Много е добро; и за здрачѣето на нашія добитѣкъ полезно, ако са расмѣсва сухо сѣно съ трѣва, — както споменахме въ минѣлия мѣсець, — и

а са храни добитъка изнай-напредъ
ый, защото ако са промени изведнъжъ
тъ суха слама на зелена тръва, то
ного вреди на добитъка.

Който желае да му са отеле кра-
тата по идщій мѣсець Януарія,—ка-
то искать нѣкои,—могътъ въ този
мѣсець да пуцать кравитѣ на бикъ.

Ако бжде времето хубаво и топло,
трѣба да са къпятъ овцетѣ, та когато
са стрижать да са добіе чиста вълна;
защото сѣкій търговецъ ще плати по-
къпно за чистата вълна.

По това време са измѣтватъ перна-
нитѣ домашни животни; тѣ (малкитѣ)
трѣба да са пазятъ добрѣ отъ студъ
и да са пуцать вѣнъ да ходятъ само
погава, когато има слънце и е време-
то топло.

По други страни въ този мѣсець не
ловятъ раки, защото си хвърлятъ и-
скрата (хайвера).

Който има пчели, трѣба сега да са
погрижи да намѣсти тръвнитѣ на та-
кова мѣсто, дѣто пчелитѣ ще могътъ
да намѣрятъ най много храна. Най го-
лѣми неприатели за пчелитѣ сѣ сега
паставидитѣ, защото ги ядатъ; за то-
ва трѣба да ги пазиме.

ЗА КУКУРУЗА.

Пшеницата и кукуруза (мисирь) сѣ
двѣ най главни храни, сеидби, които
нашія народъ сѣе най-много. За пше-
ницата ній ще говоримъ, когато му е
времето; а сега, защото приближава вре-
мето да са сѣе кукуруза, ній ще по-
расскажемъ на читателитѣ си каква трѣ-
ба да бжде земята за кукурузъ, кога и
какъ да са оре, подирь коя сеидба
расте кукуруза най-добрѣ, кога и какъ
трѣба да са сѣе и т. н.

При кукуруза е това добро, че той
расте въ сѣва земя, която е само до-

брѣ орана и обработена, а изобилно и
богато награждава оногози земледѣца,
който натори пивзата си за мисирь. И-
ма пѣсѣчлива прѣстѣ, па която не мо-
же да расте добрѣ нито пшеница, ни-
то ечемикъ, но, ако са натори и пре-
оре добрѣ, кукуруза расте много до-
брѣ.

Но при сичко това пакъ има нѣкои
условія за земята, въ която ще са сѣе
кукуруза, именно:

1. *Земята, на която ще са сѣе ку-
курузъ, трѣба да бжде суха.* Нищо
друго не пречи толкова въ раста и до-
зрѣваніето на кукуруза, колкото засто-
ялата вода. Въ мократа земя кукуру-
за боледува непрестанно, малко копа-
ни прави, които не могътъ никога до-
брѣ да дозрѣятъ. Мокритѣ и много
влажни пиви не сѣ никакъ добри за
кукурузъ, защото много пѣти са слу-
чава, щото въ таквази земя посѣяно-
то семе изгнива преди да изникне.

2. *Земята, на която ще са сѣе ку-
куруза, не трѣба да бжде само чиста-
иловица.* И то за това, защото тъ-
зи земя, ако нѣма доволно варъ и
скразмѣрно пѣсѣкъ, както знаемъ
въ голѣмата горѣщина закоравя и са
пука, а земледѣца не е въ състоя-
ніе да я обработва съ мотика, камо
ли съ рало или плугъ. Чистата ило-
вица не пропуска водата, която са е
набрала горѣ, и жилитѣ, дребнитѣ ко-
ренчета гніятъ. Пс-добрѣ ще бжде да
са посеѣе въ таквази земя бобъ или
пшеница.

3. *Земята, на която ще са сѣе ку-
курузъ, трѣба да бжде изложена до-
брѣ на слънцето.* За да дозрѣе добрѣ
кукуруза, трѣба да има голѣма топли-
на; за това е нужно, щото пивата,
който е засѣяна съ кукурузъ, да бжде
изложена на слънцето отъ сутрината
до вечерята. За дозрѣваніето на куку-

руза пречатъ и дърветата, зданіята, въобще сичко, що прави сѣнка.

4. *Земята, на която ще са сѣе кукурузъ, трѣба да не бѣде дива — зарасла съ трѣвулакъ.* Ако нивата, която е посѣяна съ кукурузъ, е обрасла въ много трѣвулакъ, то този трѣвулакъ отузима храната на кукуруза, който става слабъ и не дава никакъвъ плодъ. Това зло може да са избѣгне, ако есенно време са преоратъ дълбоко онѣзи ниви, които мислимъ да посѣемъ на пролѣтъ съ кукурузъ. Съ малко думи: кукуруза расте добръ въ лѣка сипкава земя, но не въ сипкава-пѣсчлива земя, а добръ приготвенъ черноеземъ. Съ малко думи речено: кукурузътъ расте и ражда добръ на сѣка земя, която е добръ обработена и която може добръ да са обработва.

Колкото по-много са натори нивата, на която ще са сѣе кукурузъ, толкова е по-добръ; а най-добръ е, ако са изнесе тора есенно време на нивата и са заоре, тъй щото да изгние презъ зимата; но може да са тори и тогава, когато наближи да са сѣе кукуруза, само са е забѣлѣзало, че въ този случай нѣкой и други мисирь боледува отъ *главне*, за която ще говоримъ по-послѣ.

Кога и какъ трѣба да са оре за кукурузъ? Онѣзи нива, която мислимъ да посѣемъ съ кукурузъ, трѣба юще есенно време да са преоре, щото презъ цѣлата зима да стои изложена на слънцето, мраза, вѣтъра, снѣга и дѣжда. Ний само напомнимъ на нашитѣ орачи, че много по-добръ ще бѣде овзи кукурузъ, който ще са посѣе въ нива, която е юще есенесъ преорана. Ний тука пѣма да расправяме на нашитѣ земледѣлци за ползата на есенското ораніе, защото не му е времето сега,

но като наближи есенята; а сега ще забѣлѣжимъ само, че която нива е преорана есенесъ, въ нея трѣба да са сѣе кукурузъ, и то сега на пролѣтъ да са преоре единъ пѣтъ, и когато са сѣе юще единъ пѣтъ.

За кукуруза трѣба да са оре дълбоко, защото само въ дълбоко преоранната земя може добръ да расте и дълбоко да пуца коренитѣ си. Отъ казанното са види, че за да наберемъ много повече и много по-добръ кукурузъ, то трѣба добръ да са натори земята (нивата) и дълбоко да се оре.

Сѣкій орачъ знае, че кукурузътъ расте най добръ на онѣзи нива, която е била на угаръ; но той расте добръ тъй сѣщо и подиръ сѣка една сѣидба, особено подиръ онѣзи, която са е окопавала презъ минжлата година.

Подиръ кукуруза расте винаги добръ сѣка сѣидба. По насъ повечето подиръ кукуруза сѣятъ жито, пшеница, и иматъ право, защото пшеницата, ако не са сѣе на угаръ, подиръ кукуруза най-добръ расте и са ражда.

Не е възможно да са опредѣли точно времето за сѣвадѣ кога трѣба да са сѣе кукуруза, защото това зависи отъ мѣстоположеніето, а особено отъ времето. За по насъ най-добръ ще бѣде, ако са сѣе кукуруза 14 дни преди Гергѣвъ день и 14 дни подиръ Гергѣвъ день; въ студенитѣ земи по-късно, а въ топлиѣ по-рано, защото, ако стои много време въ студеза и мобра земя, ще изгние. Винаги ще бѣде добръ да са сѣе кукуруза тогава, когато земята са е вече прилично сгрѣла, за да може по-скоро да поникне зърното; защото многото влага не поврежда толкова кукуруза когато е изникналъ, както го поврежда до като е юще въ земята — неизникналъ. Въ неговото отечество (Америка) държатъ

ова правило: Богато захванатъ ябалитѣ да цвѣтятъ, тогава сѣятъ кукуруза.

Кукурузътъ са сѣе на нѣколко наина, по по-добъръ начинъ е този: оачътъ слѣдъ като преоре нивата, а земе мисиря и да тръгне по сѣка рети бразда, която на незавлечена ива са лесно познава, та на сѣкій аскрачь да ударя съ десната си пета въ земята и въ тѣзи дупка да пуца по 2—3 зърна, които съ прѣститѣ та дѣсна си кракъ да зарови съ земя прѣстъ). Когато са насѣе по този начинъ нивата, тогава да са завлече и изравни съ една трънепа брана:

Да са сѣе кукурузъ съ мотика е добро, но е трудно и бавно; това може да са препорѣчи за малка работа, напр. въ градини.

Сѣяніе съ машини е много добро, то нашитѣ земледѣлци нито ги иматъ, нито пъкъ би знали да ги употребятъ. Де поговоримъ и за тѣхъ въ единъ денъ.

Когато са сѣе кукуруза трѣба да са внимава, щото да не са засѣва много дълбоко въ земята; най добръ е ако вжи 2—3 прѣста на дълбочина въ земята, защото тогава е и отъ птицитѣ сигоренъ.

За да може да са спазе посѣяніе на кукурузено зърно отъ птици, черен и бубулечки, най добро сръдство е това: преди да посѣеш семето, накри го въ вода, послѣ го размѣси въ пепель, и тогава го посѣй. Това е само че го запазва отъ горѣлазпитѣ неприятели, но юще и по-напрева, по-сигурно изниква. Ний ще са овърнемъ да поговоримъ и за обработваніето на кукуруза, когато наближи времето за това; а за сега ще кажемъ на нашитѣ земледѣлци, че ако елаятъ да набератъ идущата есенъ овече и по-добъръ кукурузъ, то не да прочетатъ съ вниманіе това, що

пишимъ за кукуруза, и да постапватъ тѣй, както имъ са казва.

ЗА ЛОЗЯТА.

Лозарството е едно отъ главнитѣ клонове на нашето ступанство и индустрія. Има по насъ мнзина, които са поминаватъ и хранятъ само отъ лозята си. Ний не можемъ да са оплачемъ отъ земята си; тя е добра както за сички полски сѣидби, тѣй и за лозя, но за жалостъ не умѣе какъ повече да са ползуваме отъ богатствата, съ които природата ни е надарила. Чехскійтъ прочутъ економъ Г. Хорски е казвалъ, че Българитѣ, ако би знаели да обработватъ лозята си както трѣба и да правятъ виното си по-добъръ, то само отъ тѣхъ (лозята) можѣли би да са обогатятъ.

Но както и да е, време е вече да разберемъ и ний Българитѣ, че трѣба да поправимъ както лозята си, тѣй и другитѣ полски и домашни наши работи; а това можемъ да постигнемъ, ако са съобразяваме съ новата по тѣзи частъ наука, съ новитѣ опити, които вече са испитали учени и вѣщи хора.

Онзи, който желае да му са наплати добръ труда и капитала, що е вложилъ въ лозята си, не му е доста да ги прекопае два пѣти, послѣ да скръсти рѣцѣ и да чака само за берба. Ако нѣкой е тѣй работилъ, и са е случило да набере повечко гроздье отъ други години, той трѣба да отдаде това на случая.

Ний сме имали случай да видимъ и такива наши лозари, които като видятъ, че лозята имъ не родили много една година, прекопаватъ ги само единъ пѣтъ и послѣ ги оставятъ да заглѣхнатъ въ трѣвулакъ. Ако го попитаешъ, защо не си прекопае баремъ единъ два пѣти юще лозьето, той ти отговаря, че ако го копае повече, то не ще си плати нито работата, нито разносикитѣ. Таквизи лозари, които обработватъ лозята си само една година, или само тогава, когато видятъ, че на чукактѣ има гроздье; а ги оставятъ необработени и о-

брасли въ трѣва, когато видятъ, че нѣма много гроздье, то таквизито нека не очакватъ и не са надѣватъ да набератъ много гроздье и за иджичитѣ други години.

Лозата е многогодишно растеніе, та ако и да видимъ, че една година не ще ни награди труда, то не трѣба да са оставя лозето необработено, но да го обработваме тѣй, както да има най много гроздье, а че идущата година ще ни награди двойно и тройно за труда и разноска, които сме направили миналата година.

Колкото повече са копае едно лозе, толкова повече и по-добро гроздье дава. А защо това бива тѣй? Ето за що: съ честото и дълбоко прекопаваніе са размѣсва земята, рахла са и ставатъ като гъба (сюнгеръ), презъ която могатъ лесно да пробиватъ въздухообразнитѣ газове (вътровита за растѣніята храна, която са намира въ въздуха), които умножаватъ въ земята храната за растѣніята, и т. п. Освѣнь това, въ въздуха има едно таково въздухообразно тѣло, което са казва *въгленна киселина*. Тѣзи въгленна киселина става отъ гореніето, отъ диханіето на животнитѣ и т. п., и е отровна за човѣка и другитѣ животни; но за растѣніята е много добра храна. Когато е земята прекопана, рахла, то тѣзи въгленна киселина пробива въ нея, и освѣнь дѣто растваря, разлѣчва, нѣкой хранителни за растѣніята вещества, които са намиратъ въ земята, но іоще и тя сама (въгленната киселина) служи за храна на растеніята, и презъ коренитѣ на лозата отива въ гроздьето, въ което тѣзи киселина са преобрѣща на захаръ и прави гроздьето по добро и по-сладо. А колкото повѣче захаръ има въ гроздьето, толкова по-добро става виното. За това сѣкій може да са увѣри, ако направи единъ опитъ тѣй: въ едно и сѣщо лозе да прекопае едно малко парче единъ или два пѣти презъ лѣтото; до сѣщото парче да прекопае друго, пакъ толкова голѣмо, три пѣти и треге—четири пѣти, та ако е натопено іоще по-добрѣ, и когато оздрѣе

гроздьето ще забѣлѣжи една голѣма разлика както по количество, тѣй и по качество.

Нека нашитѣ читатели си напомнятъ приказката за *скритото съкровище* (богатство), която приказка ни приказва за единъ селенинъ, който малко преди смъртта си повикалъ тримата си синове и имъ казалъ: драги дѣца, нѣмамъ нищо друго що да ви оставя подиръ смъртта си, освѣнь тѣзи колибка и лозето, що имаме. Но въ това лозе има скрито съкровище. Копайте го съ трудолюбіе, и ще намѣрите съкровището. Подиръ смъртта на бащата, синоветѣ съ най-голѣмъ трудъ прекопахъ цѣлото лозе, но не намѣриха нито злато, нито сребро. Но лозето като са бѣше обработвало тѣй добрѣ, роди толкова много гроздье, щото сички зачуди. Тогава чакъ разбрали какво е искалъ бащата да каже съ това скрито въ лозето съкровище.

Ний ще донаписваме сегисъ тогистъ нѣщо и за лазарството, което както казахме не малко ще ни обогати; а за сега свършваме, като обръщаме вниманіето на нашитѣ лозари върху ревидбата.

Молимъ най-убѣдително нашитѣ настоятели и спомоществатели да благоволятъ и да ни внесатъ стойността за „Ступанъ.“ Молимъ тоже и онѣзи читалища и частни лица, до които сме испращали до сега „Ступанъ,“ да ни отговоратъ и внесатъ паритѣ, или баремъ да ни върнатъ листоветѣ, за да не правимъ напрасно разноски и не да пращаме и за напредъ листове.

ПОДАРКИ ОТЪ «СТУПАНЪ».

Г. Х. Ив. Х. В. Козаровъ благоволи да подаря за селата год т. 2.

Г. Божилъ Р. Божидовъ за читалището въ Котелъ 1.

Г. Ив. Н. Цинцаровъ за Дѣвическ. училището въ Плевенъ 1.

Г. Бончо Н. Боевъ за женското Дружество въ Котелъ 1.

Г. Василъ Ненковъ за селото си Дърмелъ (Сѣфийско) подар. 1.